

приготування лікарського препарату та оформлення його до відпуску, а також лицьовий бік ППК.

Лабораторне заняття з технології ліків передбачає особисте приготування лікарських препаратів за рецептами під керівництвом викладача, з метою максимального наближення до роботи в аптеці та практичного підтвердження окремих теоретичних положень з даної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, аптечним посудом. Під час лабораторного заняття студенти вивчають нові технології виготовлення лікарських засобів в аптечних умовах та вдосконалюють свої практичні навички.

Практичні навички та вміння, отримані студентами на лабораторних заняттях, закріплюються ними під час виробничих та переддипломної практик.

Виробнича практика складається з пропедевтичної, фармакогностичної та технологічної практики. Пропедевтичну та фармакогностичну практику студенти проходять у IV семестрі, технологічну та переддипломну практику у VI семестрі.

Пропедевтична (ознайомча) практика є початковою ланкою практичної підготовки студентів, яка дає змогу студентам отримати чітку уяву про свою майбутню професію та більш свідомо підходити до вивчення спеціальних фармацевтичних дисциплін. Під час цієї практики відбувається ознайомлення студентів з аптекою та її роботою. Пропедевтична практика сприяє виникненню у студентів зацікавленості обраною майбутньою професією та формуванню професійних якостей.

Фармакогностична практика передбачає систематизацію знань морфологічних ознак лікарських рослин в умовах їх зростання; засвоєння навичок збирання, первинного оброблення і сушіння лікарської рослинної сировини.

Технологічна практика проводиться з метою оволодіння студентами технологією екстемпоральних лікарських препаратів, закріплення, систематизації та поглиблення теоретичних знань з технології ліків, вдосконалення практичних умінь та навичок фармацевта з виготовлення ліків, виховання професійної відповідальності.

Під час переддипломної практики студенти набувають професійного досвіду та готовності до самостійної роботи в аптеці після

закінчення навчального закладу.

Висновки Таким чином, якщо проаналізувати вищезазначене, можна зробити висновки, що практичне навчання студентів фармацевтичного коледжу є основою професійної підготовки висококваліфікованих фахівців для роботи в аптеках та аптечних закладах України та ближнього зарубіжжя. Викладачам фахових дисциплін необхідно постійно працювати над вирішенням питань удосконалення практичної підготовки в умовах коледжу та на базах практики.

Практичне навчання потребує подальшого дослідження для знаходження шляхів підвищення його якості, для підготовки майбутніх фахівців фармації.

Перелік використаних джерел

1. Бойчук І. Д. Моделювання професійної підготовки студентів фармацевтичного коледжу/ І. Д. Бойчук// Проблеми педагогічних технологій: [зб. наук. праць]. – Луцьк, 2006. – Вип. 2–4 (31–33). – С. 198–208.
2. Бойчук І.Д. Науково-теоретичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців у коледжі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua>
3. Луначек В. Держава та суспільство. Компетентнісний підхід як методологія професійної підготовки у вищій школі.
4. Поліщук Л. П. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців у педагогічних закладах України. Вісник Житомирського державного університету. Випуск 48. Педагогічні науки.
5. Туркот Т.І. Практичні заняття. Методика підготовки і проведення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws>.

РОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Кірсанова О. В.

Запорізький державний медичний
університет

Інформація про автора Кірсанова Олена
Валентинівна, кандидат медичних наук, доцент

Анотація У статті наводиться досвід організації та удосконалення самостійної роботи сту-

дентів у Запорізькому державному медичному університеті в умовах кредитно-модульної системи навчання.

Постановка проблеми Впровадження кредитно-модульної організації навчання майбутніх фахівців, в т.ч., і лікарів, орієнтує їх професійну підготовку на безперервний освітній процес протягом життя. Забезпечення безперервної освіти можливо тільки за наявності уміння вчитися. Формування цього вміння в студентські роки є базовим для забезпечення подальшої самостійної діяльності фахівця [1], що в свою чергу визначає необхідність розвитку та удосконалення самостійної роботи студентів як важливого компонента в організації процесу навчання.

Впровадження принципів Болонської декларації передбачає виділення значної кількості навчального часу студента на самоосвіту. Самостійна робота студентів (СРС) стає основою освітнього процесу: вчить їх працювати з численними джерелами інформації, активізує їх пізнавальну діяльність, робить усвідомленим засвоєння навчального матеріалу, сприяє поглибленню і розширенню знань і світогляду, збуджує інтерес до обраної спеціальності.

У науковій літературі докладно описані результати досліджень проблеми теорії та методики самостійної роботи студентів як складової професійної підготовки [2-4]. Самостійна робота студентів - це навчальна діяльність, яка організовується самим студентом відповідно до його внутрішніх пізнавальних мотивів, згідно з програмою, що йому запропонована, і здійснюється ним в раціональний для нього час, контролюється ним самим у процесі навчання і за результатами зовнішнього опосередкованого системного управління з боку викладача[5].

Організація СРС в ході всіх видів навчальної діяльності, створення умов для прояву їх високої творчої активності, цілеспрямованості і відповідальності, має два основних напрямки: самостійна робота в процесі аудиторних занять і робота в позааудиторний час. Реалізація першого напряму вимагає від викладача розробки ефективних методик та форм організації аудиторних занять, здатних забезпечити високий рівень самостійності студентів і поліпшення якості підготовки. Реалізація другого - всебічне виховання і розвиток пізнавальних можливостей студентів, підвищення їх активності в усіх напрямках самостійної роботи в позааудиторний час. Позааудиторна РС менш регламентована, ніж аудиторна, тому її планування,

організація, керівництво і контроль вимагають подальшого вдосконалення.

Метою даної статті є висвітлення досвіду організації позааудиторної СРС при вивченні гігієни та екології в умовах кредитно-модульної системи навчання.

Виклад основного матеріалу Одним з актуальних завдань організації самостійної роботи студентів є вирішення організаційних проблем: визначення її обсягу, обґрунтування кожного виду, визначення ефективності та контроль над виконанням. Інша важлива проблема - методичне забезпечення самостійної роботи студентів. Збільшення її частки у професійній підготовці майбутніх спеціалістів-медиків особливо гостро ставить питання про забезпечення підручниками, навчальними посібниками та методичними розробками з організації самостійної роботи, електронними навчальними виданнями. На кафедрі загальної гігієни та екології Запорізького державного медичного університету кредитно-модульна система організації навчального процесу передбачає вивчення студентами дисципліни «Гігієна та екологія» в V, VI, XI, XII семестрах. Третина академічних годин відведена для самостійного позааудиторного вивчення навчального матеріалу. Позааудиторна СРС включає підготовку до практичних занять, вивчення тем, які розглядаються тільки самостійно і не вивчаються на лекціях і практичних заняттях, а також поглиблення знань студентів, розвиток їх аналітичних умінь з дисципліни, науково-дослідну роботу.

З введенням кредитно-модульної системи організації навчального процесу викладачі кафедри усвідомили, що їм необхідно змінити традиційне уявлення про організацію СРС. Стала зрозумілою важливість її правильної організації і значення консультативної роботи викладачів у її забезпеченні. Перед викладачами було поставлено ряд завдань - правильно спланувати та організувати цю роботу, забезпечити її методично, створити необхідні умови і підготувати студентів для її успішного виконання, постійно управляти процесом самоосвіти, вчасно оцінити її результати. При складанні робочих програм з дисципліни нами розроблені конкретні завдання і зміст позааудиторної СРС, складено графік її виконання, визначено критерії її оцінки.

На кафедрі створено навчально-методичний комплект для СРС, який включає такі навчально-методичні матеріали: робочу навчальну програму з дисципліни, тематичний план поза-

аудиторної СРС, методичні вказівки для вивчення студентами самостійно тих тем дисципліни, які не виносяться на аудиторне навчання, збірник тестових завдань, ситуаційних завдань з еталонами відповідей для самоконтролю, список рекомендованої літератури. Тематичний план позааудиторної СРС, терміни її виконання, терміни і форми перевірки її результатів чітко регламентовані і доведені до студентів на початку семестру. Методичні вказівки для вивчення всіх тем з дисципліни, які винесені на позааудиторну СРС, містять алгоритм поетапної самостійної роботи і допомагають студентам раціонально розподілити час для вивчення кожної теми.

Необхідною умовою організації позааудиторної СРС є забезпечення високої мотивації навчання. Тому при складанні тематичного плану СРС на кафедрі врахували специфіку факультетів, майбутню спеціалізацію студентів. Теми планували так, щоб вони були професійно орієнтованими, цікавими для студентів.

Контроль за ходом позааудиторної СРС проводиться викладачем протягом усього терміну вивчення дисципліни. Наявність у значній частини студентів пасивного ставлення до навчання вимагає чітко організованої системи контролю за ходом виконання ними самостійної роботи. Ініціативних студентів викладачі заохочують додатковими балами з дисципліни. Оцінка позааудиторної СРС здійснюється під час проведення підсумкового модульного контролю, під час якого оцінюється як теоретична, так і практична підготовка студента. Обов'язковим етапом контролю самостійної підготовки студентів відповідно до вимог Болонського процесу є стандартизована система тестування, яка є складовою частиною підготовки до ліцензійного інтегрованого іспиту «КРОК-2». Цей засіб управління і моніторингу якості освіти використовується на кафедрі протягом багатьох років. Результати відповідей на тестові завдання «КРОК-2», результати самостійної роботи студента, контроль практичних навичок, структурована письмова робота і усна відповідь дозволяють статистично достовірно оцінювати рівень сформованості умінь і навичок, які визначені у кваліфікаційній характеристиці та відображені навчальною програмою з гігієни та екології та враховуються при визначенні модульної оцінки. Критерії оцінки комп'ютерного тестування і результатів виконання письмових робіт доводяться до студентів на початку вивчення дисципліни.

Висновки Аналіз результатів оцінки поза-

аудиторної СРС показав, що створення навчально-методичного комплексу для самостійної роботи студентів, контроль викладачем за дотриманням графіка самостійної роботи, управління процесом самонавчання на консультаціях сприяє не тільки ефективності засвоєння навчального матеріалу, а й стимулює у студентів мотивацію до вивчення дисципліни, ініціативність, формує навички самоосвіти.

В цілому, на підставі проведеного дослідження, можна зробити наступний висновок: самостійна робота студентів в умовах кредитно-модульної системи є одним з найважливіших елементів навчання та виховання у ВНЗ, коли викладач з ретранслятора знань перетворюється на менеджера освітнього процесу, вміло організуючого і направляючого пізнавальну діяльність учнів, тому правильна організація СРС має вирішальне значення для розвитку самостійності, конкурентоспроможності та інших основних рис особистості фахівця з університетською освітою.

Перелік використаних джерел

1. Волосовець О.П., Вітенко І.С. Зміст і форми організації самостійної роботи студента у вищих медичних навчальних закладах IV рівня акредитації // Медична освіта. – 2004. – № 4. – С. 5-8.
2. Дегтяр В.А., Сушко В.І., Харитонюк Л.М. та ін. Проблеми організації самостійної роботи студентів в умовах реформування вищої медичної освіти в Україні // Матеріали Всеукраїнської науково-метод. конф. «Проблеми інтеграції» української медичної освіти у світовий освітній простір». - М.: ТДМУ, 2009. – С.183 – 184.
3. Козаков В.А. Самостійна робота студентів та її інформаційно-методичне забезпечення: Учеб. допомога. - М.: Вища школа, 2009. – 248 с.
4. Котляренко Л.Т., Бігуняк Т.В., Рибіцька Л.Н. та ін. Організація самостійної роботи студентів в умовах кредитно-модульної системи // Матеріали Всеукраїнської науково-метод. конф. «Проблеми інтеграції української медичної освіти у світовий освітній простір». - М.: ТДМУ, 2009. – С.97 – 98.
5. Москаленко В.Ф., Яворівський А.П., Остапюк Л.І. Про стан та шляхи вдосконалення організації самостійної роботи студентів // Медична освіта. – 2004. – № 4. – С. 8 – 10.